Autor Gosti stranica
Utorak, 04 Rujan 2007 08:58

Dr. sc. Gordan Družić

RECENZIJA knjige dr. Guste Santinija

Iluzija i stvarnost hrvatskog gospodarstva

1. Recenzent Gordan Družić, znanstveni savjetnik (MB 082354), član suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zrinski trg 11, Zagreb i voditelj Odsjeka za ekonomska istraživanja HAZU.

2. Autor knjige dr. Guste Santini rođen 1949. godine, docent Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

3. Rukopis knjige ima 278 stranica (oko 20 autorskih araka) unutar kojih se nalaze 33 tablice, 89 grafikona i 4 slike. Rukopis se sastoji od Uvoda, 5 dijelova, unutar kojih ima 17 poglavlja, te Dodatka, Priloga, Literature, Indeksa autora i Indeksa pojmova.
Bez obzira na ovu formalnu podjelu knjiga se zapravo sastoji od dva dijela:
U prvom dijelu raspravlja se, kako sam autor naglašava u predgovoru, o "lažnoj zori" kako je John Gray nazvao dobitke globalnog kapitalizma temeljenog na neoliberalizmu, a koji dominira u ekonomskoj politici Hrvatske tijekom proteklih 13 godina.
U drugom dijelu knjige autor daje nekoliko svojih eseja objavljenih u časopisu Ekonomija/Economies.
Sadržaj prvog dijela knjige odnosi se na ključne probleme ekonomskog razvoja Hrvatske: odnos gospodarskog sustava i ekonomske politike; analizu financijskog sustava, kao ključnog elementa nacionalnog gospodarskog sustava; učinke ekonomske politike u proteklih trinaest godina; te zaključna razmatranja, u kojima se daju prijedlozi za vođenje nove ekonomske, odnosno razvojne politike Hrvatske.
Drugi dio knjige – prilozi sastoji se od ranije objavljenih radova u časopisu Ekonomija/Economies. Razloge za njihovo objavljivanje daje nam sam autor u predgovoru. "Prvi je", piše Santini, "da se točno vidi kada sam pokrenuo, danas od većine ekonomista prihvaćene, prijedloge. Drugi je razlog da istaknem činjenicu kako su razlozi za neslaganje s tadašnjom ekonomskom politikom bili poznati stručnoj i inoj javnosti". U prilozima nalazimo sljedeće eseje "Pretvorba, odakle dolazimo… kamo idemo" iz 1994. godine, kojeg je napisao zajedno, što je posebno zgodno, s današnjim guvernerom HNB Željkom Rohatinskim. Upozorenje izrečeno tada, citiram: "Moglo bi se dogoditi da od oligopolne strukture kakvu smo imali u vrijeme dogovorne ekonomije dobijemo ponovno oligopolnu ekonomiju usmjeravanu putem bankarskog sustava", pokazalo se točnim. Sljedeći prilog je rad "Razlozi za osnivanje nacionalne poslovne banke" iz 2002. godine. Ovdje možemo samo konstatirati da razlozi još uvijek stoje, ali da u Hrvatskoj do sada, unatoč višegodišnjim naporima, nije osnovana još nijedna gradska ili regionalna banka, a da o nacionalnoj i ne govorimo.
Potom se daje rad "Odnos kamatne i profitne stope" iz 2003. godine, a koji se pak temelji na

znatno ranije objavljenim radovima. Zatim slijede "Elementi za reformu poreznog sustava" iz 2002.
Na kraju dolazimo i do po mom sudu, najznačajnijeg priloga "Podjela poreza i ekonomska analiza" koji predstavlja razradu autorovih stajališta iz 1996. godine o nužnosti podjele poreza na prošlost, sadašnjost i budućnost. Premda ova podjela naoko može izgledati kao trivijalno ili tehničko pitanje, ona u većoj mjeri odgovara potrebama ekonomske analize nego što je to slučaj s postojećim podjelama poreza i možemo je smatrati izvornim znanstvenim doprinosom autora. Svakako najzanimljiviji i za buduću ekonomsku politiku najrelevantniji su porezi na budućnost. Naime, u hrvatskoj javnosti, ali i među nemalim brojem ekonomista, kao da ne vlada dovoljna svijest da će se višegodišnja prekomjerna potrošnja morati jednom platiti i da će što bude duže to trajalo, cijena biti veća. Mnogi se tješe da će ubrzani rast BDP-a sve to pokriti i da će doći do relativnog smanjena duga. To je naravno moguće, ali zato nam sada već trebaju izuzetno visoke stope rasta BDP-a. Naime stope rasta od 5 posto jedva omogućavaju servisiranje duga odnosno plaćanje kamata. No to ne znači da će dug ostati isti. On se uvećavati za iznose proračunskog i platnog deficita, te za troškove reprogramiranja. Uostalom, dovoljno je pogledati podatke. U razdoblju 1994.-2006. godine BDP je nominalno uvećan za 2,9 a inozemni dug za čak 12,9 puta. Otplate inozemnih kredita u 2007. godini iznose oko 7 milijardi eura što je preko 20 posto BDP-a iz 2006. godine. Kada bi inozemnom dugu pribrojili unutarnji dug, koji je zbog stupnja eurizacije domaćeg tržišta de facto inozemni, stvari postaju još složenije. Ono što želim naglasiti je da će se sve to morati namiriti iz nekih, u najširem smislu riječi, poreza u budućnosti, dakle budućih prihoda ili imovine. To je bitno veliko ograničenje ekonomske politike u budućnosti i dr. Santini ga pravilno uočava i naglašava svojom podjelom poreza.

4. Komentar recenzenta: Autor propituje aktualne probleme našeg dostignutog i mogućeg gospodarskog razvoja, ističe korijene i procese sporog napredovanja i stagniranja te pokazuje zbog kojih je objektivnih i subjektivnih okolnosti i značajnijih propusta i pogrešaka došlo do opadanja privredne aktivnosti, drastičnog smanjenja proizvodnje, porasta nezaposlenosti i nepovoljnih odnosa u proizvodnji i potrošnji, uvozu i izvozu, prezaduživanju i potrošnji iznad naših mogućnosti. Gospodarstvo se nalazi u stalnoj krizi proizvodnje, iskorištenosti resursa i zaduživanja zbog neproizvodnih ciljeva.
Cijeli je rad opravdano prožet veoma kritičnim pogledima na postojeću neoliberalnu filozofiju i njenu nekritičku primjenu, pogotovu njezinu neprilagodbu konkretnim prilikama i potrebama hrvatskog ekonomskog i društvenog razvoja.
U tom kontekstu se izravno ističe kako su, na temelju postojećeg modela privređivanja, šanse i vremenski horizont održivog razvoja veoma sputani i ograničeni.
U nedostatku rukopisa mogli bi ubrojiti samu njegovu koncepciju. Naime, ono što je u neku ruku prednost (podjela knjige na novu i izbor ranije objavljenih radova) može ostaviti čitatelja u nedoumici – da li se radi o novoj knjizi ili izboru objavljenih radova. Ovakav pristup, što je sasvim normalno, uzrokuje nedovoljnu povezanost pojedinih dijelova knjige.
Naravno, ove primjedbe ne umanjuju vrijednost rukopisa i autorovih gledišta.

5. Prikazani rad Guste Santinija, jednog od najznačajnijih hrvatskih ekonomista srednje generacije, vrijedan je doprinos znanstvenom utemeljenju postmoderne koncepcije i strategije razvoja, koja će biti prilagođena aktualnim potrebama Hrvatske za njezine neophodne gospodarske pomake. Rad je podjednako zanimljiv i koristan znanstvenoj djelatnosti i stručnoj

javnosti, kao i kreatorima i provoditeljima naše ekonomske politike.
Pozitivni sadržaji prikazanog djela opravdavaju zaključak da je knjiga Guste Santinija uspješno koncipiran i izveden rad, koji pruža prihvatljivu argumentiranu ocjenu sadašnjih stanja naših gospodarskih kretanja, te da svojim prijedlozima značajno pridonosi koncipiranju strategije i osmišljavanju bolje strategije sveukupnog hrvatskog napredovanja.
Prema tome, preporuka je recenzenta da se predložena knjiga Guste Santinija "Iluzija i stvarnost hrvatskog gospodarstva", uz ispravak tehničkih nedostataka, prihvati i da se tiska.